

บทที่ 5

ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาทของนักวิชาการที่กำหนดที่จัดรายการวิเคราะห์ข่าวโทรทัศน์

จากกระบวนการเข้าสู่การเข้าสู่การเป็นนักสื่อสารมวลชนในบทบาทของวิทยากร ผู้ดำเนินรายการรับเชิญ และผู้จัดรายการวิเคราะห์ข่าวโทรทัศน์ที่กล่าวมาในบทที่ 4 เป็นผลมาจากการที่นักวิชาการมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการเผยแพร่วิชาการ โดยการทำหน้าที่ดังกล่าวนักวิชาการได้เรียนรู้วิธีการทำงานด้านสื่อสารมวลชนควบคู่กัน เพื่อสามารถใช้สื่อโทรทัศน์เป็นช่องทางในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในสังคมปัจจุบันการจัดรายการวิเคราะห์ข่าวมีความจำเป็นนักสื่อสารมวลชนต้องแสวงหาข่าวสารหรือสื่อข่าวอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาศักยภาพของตนให้ก้าวทันโลก ทันเหตุการณ์และทันต่อความต้องการของผู้รับสารที่ต้องการบริโภคข่าวสารที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด ดังนั้นการสื่อข่าวที่นอกเหนือจากการรายงานเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่แล้ว จำเป็นต้องแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในอดีตสู่ปัจจุบัน และมีความหมายต่อเนื่องต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตหรือเป็นการวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อแยกแยะเนื้อหาของเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบ อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มีลักษณะซับซ้อนให้เข้าใจง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่อาจก่อให้เกิดปัญหา ผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ประชาชนได้รับรู้และเรียนรู้ในการเผชิญหน้า ป้องกัน และแก้ไขในสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมโลก

ดังนั้นปัจจัยที่สำคัญในการจัดรายการวิเคราะห์ข่าวทั่วไป จึงต้องประกอบไปด้วย ข้ออ้าง (reference) ข้อมูลที่เกิดขึ้นล่าสุด (recent news event) ซึ่งเป็นคำอธิบายหรือคำกล่าวของบุคคลต่างๆ ที่เป็นหลักฐานพิสูจน์ได้ นอกจากนี้ภูมิหลัง(background) ซึ่งทำให้ผู้รับสารเข้าใจเรื่องราวต่างๆ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ข้อมูลส่วนตัว (resume) การสำรวจ(survey) เป็นข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่สามารถมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ รวมถึงสถานการณ์และแนวโน้ม (situation and trends) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและติดตามข่าวสารอย่างต่อเนื่อง จนสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตด้วยการตีความและวิเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้ง

คุณสมบัติสำคัญของนักวิชาการที่เข้ามาทำหน้าที่นักจัดรายการวิเคราะห์ข่าวคือ ความเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการสื่อข่าว, ความอดทน ละเอียดรอบคอบ, มีความรู้ในเรื่องของสถานการณ์และแนวโน้มของโลกปัจจุบันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับสาร, สามารถมองเห็นประเด็นข่าวที่จะนำมาขยายขยายความเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมและเป็นผู้ที่เพิ่มพูนความรู้ของตนเองอยู่เสมอ เพื่อทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยในบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาทของนักวิชาการในการทำหน้าที่จัดรายการวิเคราะห์ข่าวโทรทัศน์ ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดรายการวิเคราะห์ข่าว ของ ดร.ไพฑูริย์ เสรีวิวัฒนา ในรายการ “มันนี่ ทอล์ค”

จากกระบวนการเข้าสู่การเป็นผู้จัดรายการของดร.ไพฑูริย์ที่ต้องการเผยแพร่ความรู้เรื่องหุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้ในวงกว้างโดยการใช้สื่อโทรทัศน์ เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างหนึ่งของการเป็นนักวิชาการ ดร.ไพฑูริย์ให้ความสำคัญในการสอนหนังสือผ่านสื่อด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารจากในห้องเรียนที่มีเนื้อหาหนักให้ดูเบาลง เนื่องจากมองว่าเรื่องของเศรษฐกิจ การเงิน และการลงทุนเป็นเรื่องที่หนัก การวิเคราะห์ควบคู่ไปกับการนำเสนอจึงต้องแทรกมุขตลกหรือหยอกเย้าผู้ร่วมรายการทั้งด้วยการสอดแทรกคำถาม และการหยิบยกสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นมาประกอบเพื่อให้ผู้ชมและวิทยากรได้มองเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นและเป็นการผ่อนคลายบรรยากาศในการสนทนา

“ เรื่องการเงินเป็นเรื่องที่น่าเบื่ออยู่แล้วเพราะเป็นวิชาการ แต่ผมก็พยายามให้มันเบา สนุกสนานแทรกเข้าไป เราจะไม่ย่อท้อในการทำการข่าวฯ 4-5 เดือนที่แล้ว เราทำเรื่องนี้ทำใหม่อาจเชิญคนสลับๆใหม่มาพูด เราคนรุ่นใหม่ กลุ่มใหม่ฟัง เหมือนการสอนหนังสือ ครั้งแรกไม่เข้าใจครั้งใหม่มาฟัง เช่น เรื่องการป้องกันความเสี่ยง การสอนสอนให้เขารู้จักว่าป้องกันเงินที่เขาหามาให้ได้ประโยชน์ไม่ใช่เสี่ยง เน้นเรื่องการให้ประโยชน์ แต่พยายามแทรกไม่ให้หนัก ”

(ไพฑูริย์ เสรีวิวัฒนา, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2541)

นอกจากนี้เบื้องหลังการจัดรายการ ดร.ไพฑูริย์ยังทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของผู้ชมรายการ ด้วยการพูดคุยอย่างเป็นกันเองและซักซ้อมขั้นตอนการบันทึกเทปรายการ เช่น การบอกจังหวัดปรบมือและมุขกตัญญู เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกผ่อนคลายและมีส่วนร่วมในรายการ

“ อาจารย์เป็นผู้ดำเนินรายการที่ไม่สอนนะ แต่เป็นผู้ดำเนินรายการที่โยนลูกให้วิทยากรมากกว่า แล้วเขาจะมีมุขซึ่งเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวในการหยอด ยิ่งคำถาม ที่ให้ได้ฮา ซึ่งนักวิชาการโดยทั่วไปมักไม่ค่อยมี แต่ถ้าเทียบกับอาจารย์เจิมศักดิ์หรืออาจารย์ไพฑูริย์กับนักวิชาการที่มาจัดรายการ ที่ว่าประสบความสำเร็จมาก ในแง่ของการเป็นที่เห็นเตอร์ เนื่องจากเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเขา ถ้าได้ดูเบื้องหลังก่อนการถ่ายรายการที่ไปสัมภาษณ์ผู้ชมเต็มห้อง อาจารย์จะเตรียม หรือ Relax อย่างปรบมือหน่อยนะครับวันนี้ขอเป็นหน้าม้า คือ อาจารย์จะฮา อาจารย์เจิมศักดิ์ก็เหมือนกันก่อนเข้ารายการแกจะเอ็นเตอร์เทนกับผู้ที่มาชมรายการเองเลย ในขณะที่ภามส์ไชร์จะมีคนทำหน้าที่ตรงนั้นเฉพาะ อย่างเราทีมงานบุคลิกไม่ค่อยจะเชียว แกก็เป็นเชียร์รีดเดอร์ได้เลย ”

(จินตนา ระวังประโคน, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2541)

จากการทำงานโทรทัศน์มากกว่า 6 ปี ดร.ไพฑูริย์มีมุมมองต่อนักวิชาการที่จะเข้ามาทำหน้าที่จัดรายการว่า นักวิชาการที่จะเข้ามาทำหน้าที่นักสื่อสารมวลชนที่ตื่นอกเหนือจากเนื้อหาแล้ว การมีทักษะการพูดที่ดีจะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล ซึ่งดร.ไพฑูริย์ได้เทคนิคการนำเสนอเหล่านี้มาจากการเป็นนักได้วาทศิลป์ที่เรียนระดับปริญญาตรีมาใช้ในการจัดรายการ

“ ถ้าเป็นนักวิชาการจะมาจัดรายการ ต้องหาทักษะในการพูดในการเป็น Presenter ที่ดี นักวิชาการมานั่งหวังว่ๆๆ ก็ไม่น่าสนใจ ต้องผสมผสาน 2 อย่าง นักวิชาการที่สามารถนำเสนอไปได้ดีมีเยอะ ถ้าช่วยกันนำเสนอหนังสือทางสื่อ แปลงรูปแบบให้ง่ายขึ้นก็ดี อย่าไปเน้นกำไร เน้นกำไรหรือสปอนเซอร์ก็ต้องเปลี่ยนสภาพไป ”

(ไพฑูริย์ เสรีวิวัฒนา, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2541)

นอกจากปัจจัยที่ทำให้ดร.ไพฑูริย์เข้ามาทำหน้าที่นักสื่อสารกับมวลชน และได้มีโอกาสนำเสนอผ่านสื่อบ่อยครั้ง ขณะนักวิชาการอีกหลายท่านที่มีความสามารถแต่ไม่ได้รับโอกาสนี้ เนื่องจากเรื่องของความกดดันในการสื่อสารและความชอบส่วนบุคคล ซึ่งเป็นเหตุผลที่ดร.ไพฑูริย์เลือกที่จะเผยแพร่วิชาการโดยใช้สื่อโทรทัศน์แทนที่จะเขียนบทความลงในสิ่งพิมพ์

“ นักวิชาการบางคนที่มีความสามารถแต่ไม่มีโอกาส จังหวะไม่มี ไม่รู้จะเริ่มอย่างไร ตรงไหน ก็ไม่มีโอกาสนำเสนอผ่านสื่อ บางคนอาจซีเกียง นักวิชาการบางคนสอนหนังสือก็พอแล้ว บางคนให้ไปเป็นวิทยากรไปและจะให้ลงแรงจัดรายการไม่เอา เพราะไม่ชอบ บางคนนำเสนอไม่เก่ง แต่ที่เก่งมากก็จัดไม่ได้ ก็เป็นได้แค่แขกรับเชิญ รู้มากพูดไม่เก่งก็ไม่น่าเป็นที่นิยม...ผมเองเขียนไม่เก่ง ไม่ถนัด ก็เลยคิดว่าเราน่าจะพูดผ่านสื่อที่กว้างและให้คนทั่วประเทศได้รู้ คนที่จะมาจัดรายการต้องเป็นคนพูดเก่ง ในอนาคตคงมีนักวิชาการเข้ามามากขึ้น บางคนอาจจะโดดเข้ามาเต็มตัว เหมือนกับอาจารย์เกษมสันต์ วีระกุล ทำให้รายการโทรทัศน์มีมาตรฐานขึ้น ”

(ไพฑูริย์ เสรีวิวัฒนา, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2541)

ปัจจัยต่อมาที่ทำให้ดร.ไพฑูริย์เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง คือ การที่ผู้จัดรายการรู้จักผสมผสานสื่ออื่นๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้ชมติดตามรายการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้จัดและผู้ชมรายการ

“ หลักในการจัดรายการของผม ผมเชื่อและผมทำในรายการวันนี้ ทอล์ค คือ ผมจะไม่ไปโหมในหนังสือพิมพ์ ซึ่งผมว่าค่อนข้างสำคัญมาก รายการที่ดีหรือบางรายการที่ดีแต่คนไม่รู้ คนไม่รู้ก็ไม่ดู หลักที่ควร

ทำอย่างหนึ่งคือ ควรมีการโปรโมท เมื่อช่อง 11 โปรโมทไม่ได้ เจ้าของรายการก็พยายามโปรโมทในรูปแบบต่างๆ ให้มาก และพยายามหาจุดเชื่อมระหว่างคนดูกับเราไม่ให้ขาดสัมพันธ์กัน เช่น พอรายการมันนี้ ทอล์ค จะหยุดออกอากาศ 3 อาทิตย์ เราก็ต้องบอกคนดูว่าจะหยุดให้เขารู้ล่วงหน้าหลายๆ ให้สายสัมพันธ์นี้อย่างขาด "

(ไพฑูริย์ เสรีวิวัฒนา, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2541)

ดร.ไพฑูริย์พบว่า คุณภาพรายการ ผู้ชม ผู้สนับสนุนรายการ และ ผู้บริหารสื่อ มีผลต่อความอยู่รอดของรายการ เนื่องจากรายการ มันนี่ ทอล์ค มีการเปลี่ยนแปลงวันและเวลาออกอากาศเสมอ เนื่องจากรายการไม่มีผลประโยชน์ให้กับสถานี สถานีจึงปรับเปลี่ยนช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดให้กับรายการต่างๆ

" รายการผมไม่ต้องห่วงเรื่องสปอนเซอร์ เราไม่มีสปอนเซอร์ก็ทำรายการได้ ถ้าใช้จ่ายมันไม่เยอะมาก เราสนับสนุนเองได้ แต่ถ้าความนิยมไม่ดีเขาตัดออก ดังนั้นความอยู่รอดของรายการ อันดับแรกคนดู ถ้าไม่มีคนดูก็อยู่ไม่ได้ ฐานะการเงินของรายการอยู่รอดหรือไม่ ถ้าต้องซื้อเวลาถึงจุดหนึ่งถ้าไม่มีสปอนเซอร์ก็อยู่ไม่ได้ ส่วนเนื้อหาวิชาการไม่มีปัญหา สุดท้ายคือความกดดันหาเป็นรายการประเภทการเมือง ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะหากเป็นสื่อของรัฐ "

(ไพฑูริย์ เสรีวิวัฒนา, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2541)

คณะทำงานในการจัดรายการมีส่วนสำคัญในการทำให้เนื้อหาทางวิชาการสามารถเผยแพร่ผ่านสื่อได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้นในขั้นตอนของการจัดรายการ "มันนี่ ทอล์ค" ดร.ไพฑูริย์จึงเป็นผู้ดูแลในส่วนของเนื้อหา เพราะมีความเชี่ยวชาญ โดยมีคณะทำงานคอยประสานงานการผลิตทั้งหมด

" ตอนแรกที่เราจะต้องทำรายการนี้ หัวหน้าที่แนะนำว่าอาจารย์เป็นนักวิชาการมาจากนิต้า จะมาเป็นผู้ดำเนินรายการ ยังไม่เคยออกทีวี เราก็มานั่งคุยคอนเส็ปกันว่าควรจะเป็นอย่างไร เทปแรกก็มีตัว B (Babt) เต็มด้านหลังฉาก รูปแบบรายการเป็นแบบแมกกาซีนเต็มตัว แบ่งเป็น

ช่วง คาถาลงทุน เทคนิคในการลงทุนในหุ้นอย่างไรให้ได้กำไร เป็นมุขของอาจารย์

ช่วง เปิดโลกการเงิน เป็นช่วงสนทนาหลักในรายการ เศรษฐกิจ การลงทุน

ช่วง เปิดมุมมองหุ้น เป็นการแนะนำบริษัทเงินทุนที่เปิดใหม่ว่าดีอย่างไรนำลงทุนกับบริษัทนี้ไหม

ช่วง เจาะกระแสนหุ้น วิเคราะห์ ตลาดการแนวโน้มหุ้นประจำสัปดาห์ และอนาคต กระแสนหุ้น

ตอนที่ลดลงเหลือ 2 ช่วง ที่ลดไม่ใช่ว่ารายการเราดีด้วยคุณภาพ แต่ว่ากระแสเศรษฐกิจทำให้จำเป็นต้องลด อย่างหุ้นคนไม่เล่นจะเจาะกระแสนหุ้นได้อย่างไร เปิดมุมมองแนะนำบริษัทไหนก็ได้เพราะ

ปิดกันหมด เป็นต้น อาจารย์ไม่คิดรูปแบบเพิ่มเติม แต่จะมาเข้มข้นในเนื้อหาในประเด็นที่สนทนา แทน ทางด้านเรื่องของการเตรียมการผลิต และการตัดต่อที่จะเป็นผู้ดูแล แต่ในแง่ของรูปแบบเนื้อหาจะคิดร่วมกัน เช่น ถึงเวลาเปลี่ยนไตเตลรายการแล้ว ส่วนเรื่องมุกกล้องอาจารย์จะรู้ อย่างเวลาที่แกจะเรียกเสียงฮาอาจารย์ก็จะนัดแนะกับเราให้จับหน้าคนดูไว้ เพราะเราไม่รู้ว่าคุณมุกที่แกจะเพิ่มเติมสดๆมีอะไร "

(จินตนา ะวันประโคน, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2541)

นอกจากความคิดที่มีต่องานสื่อมวลชนของนักวิชาการส่งผลให้เข้ามาทำหน้าที่นักสื่อสารมวลชนผ่านสื่อแล้ว การจะเป็นนักวิเคราะห์ที่ดีต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในสิ่งที่พูดด้วย จุดเด่นของการจัดรายการของ ดร.ไพฑูริย์คือ ทำในเรื่องที่รู้เป็นอย่างดี ในการดำเนินรายการดร.ไพฑูริย์ยอมรับว่าไม่เก่งเท่ากับพิธีกรมืออาชีพ แต่การติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง การทำการบ้านก่อนดำเนินรายการจะช่วยให้ทำหน้าที่ดังกล่าวได้ดี

" จุดเด่นของการเป็นนักวิชาการ คือ เราทำอะไร เราจะรู้เรื่องนั้นเป็นอย่างดี เรามีพื้นฐานเราจะพูดได้ดีกว่า เพียงแต่เราจะพูดไม่เก่งเหมือนพิธีกรอาชีพ คนจัดรายการที่ดีก็มีหลายคน เช่น อติศักดิ์ ศรีสม แม้จะไม่ใช่คอกเตอร์ แต่เขาหาความรู้เพิ่มเติม เมื่อทำการบ้านก็ไปได้ คนเป็นนายกไม่ต้องรู้ทุกอย่าง มีที่ปรึกษาเยอะๆ ก็เป็นได้ "

(ไพฑูริย์ เสรีวิวัฒนา, สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2541)

ขณะทำงานรายการ มั่นนี่ ทอล์ค ยอมรับว่าข้อดีของการที่ดร.ไพฑูริย์เข้ามาจัดรายการคือ การเป็นผู้ที่มีความรู้ ซึ่งได้เปรียบเมื่อเทียบกับรายการที่ผู้จัดรายการไม่ได้เป็นนักวิชาการ นอกจากนี้การจัดรายการที่มีเนื้อหาตรงกับความเชี่ยวชาญของนักวิชาการทำให้รายการได้รับการยอมรับจากผู้ชม

" นักวิชาการมีทุนเดิมของเขา 50 เปอร์เซ็นต์ คือ ความรู้ แต่อยู่ที่ว่าเขาอยู่ใน Field ไหน เช่น อาจารย์เจิมศักดิ์ มีข้อมูลทางการเมืองอยู่มาก พูดได้ทะลุปรุโปร่ง แต่ถ้านักวิชาการที่เพิ่งเข้ามาต้องให้โอกาสเขาเขาจะไปได้ไวยิ่งถ้ามีพรสวรรค์ด้วยแล้วเขาจะไปได้ไกลไกลกว่าเอาดาราหรือคนที่ไม่รู้จักมาเป็นพิธีกร กว่าจะสร้าง อย่างอติศักดิ์ ศรีสม ถือว่าเป็นพรสวรรค์ของเขาเองไม่ใช่อยู่ใครๆจะเป็นอย่างเขาได้ หรือ อาจารย์จักรภพ เพ็ญแข เขาเป็นนักวิชาการ อยู่กระทรวงการต่างประเทศ สอนหนังสือมาก่อน เขามีพรสวรรค์ ทั่วรอบด้าน ถ้าปั้นให้ถูกจุด และมองเขาให้ออก เช่น อาจารย์เจิมศักดิ์ ทัศนคติการเมือง การศึกษาเขาไม่ถนัด เรียกว่า หนึ่งบวกหนึ่งมากกว่าสอง "

(จินตนา ะวันประโคน, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2541)

เนื่องจากดร.ไพฑูริย์เป็นที่ปรึกษาตลาดหลักทรัพย์และเชี่ยวชาญในเรื่องหุ้น ทำให้เนื้อหาที่ดร.ไพฑูริย์นำเสนอมีความลุ่มลึก เพราะสามารถวิเคราะห์สถานการณ์แนวโน้มตลาดเงินและทิศทางการลงทุนได้ นอกจากนี้การที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่นำเสนอยังส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารในรายการมีความน่าเชื่อถือ

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดรายการวิเคราะห์ข่าวของดร.ไพฑูริย์ คือ การใช้ความรู้ และ ทฤษฎีทางวิชาการด้านการจัดการและการเงินที่ศึกษา ค้นคว้า วิจัย มาวิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจและหุ้นในปัจจุบัน นอกจากนี้ดร.ไพฑูริย์มีความสามารถในการถ่ายทอดข่าวสารผ่านสื่อมวลชนด้วยการปรับเปลี่ยนเนื้อหาวิชาการที่หนักให้เป็นเรื่องที่น่าสนใจทำให้ผู้ชมไม่เบื่อหน่าย ในการทำหน้าที่จัดรายการมีคณะทำงานช่วยผลิตรายการในด้านของเทคนิคทำให้ดร.ไพฑูริย์สามารถจัดรายการได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และการที่ดร.ไพฑูริย์เข้าใจในหลักการทำงานข่าวที่ต้องมีความถูกต้อง กระชับ และทันต่อเหตุการณ์ ทำให้เนื้อหาที่นำเสนอ น่าเชื่อถือ น่าติดตาม ทำให้ได้รับการยอมรับจากผู้ชมรายการในการทำหน้าที่จัดรายการ “มันนี่ ทอล์ค”

ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่จัดรายการวิเคราะห์ข่าวของ รศ.ดร. สมบัติ จันทร์วงศ์ ในรายการ “หนี้แผ่นดิน”

ในการทำหน้าที่จัดรายการของดร.สมบัติ มีคณะกรรมการและนักวิชาการทำหน้าที่ดำเนินรายการ สลับสับเปลี่ยนกันไปตามประเด็นการนำเสนอในแต่ละวัน จากการวิจัยพบว่า สิ่งที่แตกต่างกันจากรายการที่นักวิชาการเพียงท่านเดียวเป็นผู้ดำเนินรายการก็คือ นักวิชาการที่ดำเนินรายการในตอนนั้นๆ จะเลือกประเด็นที่ตนเองถนัด เชี่ยวชาญ และสนใจ เพื่อเอื้อต่อการทำหน้าที่ดำเนินรายการ

“ ถ้าให้ผมไปทำเรื่องเศรษฐกิจ ผมก็ไม่ค่อยสนใจเท่าไร เราสนใจแต่ไม่ถนัด เราไม่มีพื้นฐานนั้นมากพอ แต่ถ้าเป็นเรื่องการเมือง สังคม อันนี้พอทำได้”

(สมบัติ จันทร์วงศ์, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2541)

ในรายการประเภทวิเคราะห์ข่าว ผู้ดำเนินรายการจำเป็นต้องมีความกระตือรือร้นในการติดตามและเข้าใจในประเด็นที่นำเสนอ เมื่อหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่ต้องดำเนินรายการในประเด็นที่ไม่เชี่ยวชาญ ดร.สมบัติจึงต้องทำการบ้านมากขึ้น ด้วยการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมและเจาะลึกปัญหาที่แท้จริงของประเด็นที่นำเสนอ เพื่อให้เปิดประโยชน์แก่สังคมในวงกว้าง

“ มีเหมือนกันที่อาจารย์ไม่ลั่นหัดแต่ดำเนินรายการ เช่น ประเด็นคอคอดกระ ซึ่งเป็น Big Issues มากเพราะเราทำ 3 ตอน พูดไปพูดมาเราก็คิดว่าควรเสริม เพราะมองในแง่ประโยชน์ที่เราจะได้รับความมั่นคง เศรษฐกิจ ที่สุดมองไปในแง่ของกิจการพาณิชย์นาวี ซึ่งอาจารย์เป็นผู้จุดประกาย ที่สนใจเรื่องนี้เพราะ กิจการนี้มันจะช่วยพัฒนาประเทศต่อไปในชนกลุ่มน้อย ตอนต่อไปก็นำเสนอเรื่องนี้ซึ่ง

อาจารย์ไม่ลั่นหัดเลย แต่เป็นประโยชน์เพราะประเด็นพวกนี้คนสนใจน้อยมาก แต่อาจารย์ก็สามารถดึงออกมาได้ ”

(เจริญศรี ขวตมัย, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2541)

ในขณะที่ดร.สมบัติมองว่า ผู้ดำเนินรายการที่ดีควรเป็นผู้ที่ติดตามข่าวสารข้อมูลในทุกๆด้าน รวมถึงทราบจุดยืนของวิทยากรที่จะมาร่วมในรายการ เพื่อกำหนดทิศทางในการตั้งคำถามและเป้าหมายของการสนทนา

“ คนที่จะมาทำตกรนี้ต้องเป็นคนที่อ่านมาก ฟังมาก มีความรู้กว้าง ต้องทำการบ้าน รวมถึงต้องรู้จักยืนของวิทยากรที่จะมาร่วมในรายการ ”

(สมบัติ จันทร์วงศ์, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2541)

ในรายการประเภทวิเคราะห์ข่าว นอกจากเนื้อหาที่ลุ่มลึกกว่ารายการทั่วไปแล้ว สิ่งที่ทำให้รายการได้รับความนิยมและได้รับการยอมรับก็คือ การเลือกประเด็นที่มีความสำคัญต่อการนำเสนอ เพราะในขณะที่รายการประเภทเดียวกันนำเสนอประเด็นตามกระแสสังคม ผู้จัดรายการควรเปิดโอกาสให้เกิดความหลากหลายในการเลือกชมรายการของประชาชน

“ การเลือกประเด็น ผมเองเป็นคนเสนอ เช่น ประเด็น “ยูบีซีพบผู้บริหาร” ต้องมาคุยกันนะว่าโอบีซีและยูบีซีมีการผูกขาดกันหรือเปล่า ตอนผมเสนอทางผู้บริหารยูบีซีบอกต้องขอไปคิดก่อน ซึ่งตอนที่ออกอากาศได้รับการตอบรับดีมาก ออกอากาศไป 5 นาที มีสมาชิกโทรเข้ามาเลย..การเลือกประเด็นง่ายที่สุดคือ เลือกเรื่องที่น่าสนใจแต่ไม่มีคนอื่นทำ มุมมองที่คนอื่นไม่ได้มอง เรื่องเดียวกันแต่เราเสนอไปอีกทาง ”

(สมบัติ จันทร์วงศ์, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2541)

ผู้จัดรายการวิเคราะห์ข่าวที่ดี ต้องสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ นอกจากจะมีหลักในการเลือกประเด็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมแล้ว ในการทำหน้าที่ดังกล่าวต้องเข้าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและสามารถนำเสนอได้อย่างทันทั่วทั้งที่ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคข่าวสาร ในบางครั้งดร.สมบัติยอมรับว่าส่วนหนึ่งของกระบวนการคิดอาจจะคิดอย่างนักวิชาการมากเกินไป จนต้องหันมาให้ความสำคัญในการปรับเพื่อให้เข้ากับการทำงานสื่อมวลชน

“ เวลาที่มีประเด็นแรงด่วนเราจะโทรศัพท์คุยกับทีมงาน และขอแทรกเลย เช่น ประกาศยุบสภาวันพรุ่งนี้ แน่แน่นอนว่าเราก็ต้องเปลี่ยนแผน..บางทีเราอาจจะคิดในแง่ของวิชาการจนเกินไป โดยการปรับ

อะไรเล็กๆน้อยๆให้เข้ากับคนหรือความสนใจให้มาทางข้างเราเล็กน้อย เราอาจไม่เก่งในแง่ของการนำเสนอ แม้แต่การคิดชื่อ ซึ่งผมให้ความสำคัญกับการตั้งประเด็นตอนที่ผมเป็นพิธีกรจะต้องตั้งให้มันหรือหาหิ้งๆ ที่ซีเรียส”

(สมบัติ จันทร์วงศ์, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2541)

ในขณะที่คณะทำงานมองว่าการที่ดร.สมบัติไม่ได้พื้นฐานความรู้ในวิชาชีพนิติศาสตร์ทำให้มีข้อจำกัดในวิธีการตั้งคำถาม แต่การเป็นผู้ที่มีความรู้ทำให้สามารถทำหน้าที่ผู้ดำเนินรายการได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นนักวิชาการ

“ อาจารย์อาจไม่ได้เป็นนักประชาสัมพันธ์หรือเรียนมาโดยตรง วิธีการตั้งคำถามหรือล้วงประเด็นคำถามออกมาจะสู้ตรงนั้นไม่ได้ แต่ในแง่ของความรู้แล้วดีกว่าพิธีกรที่ไม่ได้เป็นนักวิชาการ แต่ว่ามันก็อยู่ที่ลักษณะของบุคคล อาจารย์เป็นได้ทั้งนักวิชาการและพิธีกร อาจารย์เข้าใจที่จะมองประเด็นเสีย สำเนียงมันชวนฟัง ไม่ค่อยหน้าเบือ...เท่าที่สัมผัสมาตั้งแต่ต้น บอกได้ว่านักวิชาการท่านใดที่เหมาะสมมาเป็นพิธีกร ไม่ได้หมายความว่าทุกคนไม่เก่ง แต่อยู่ที่ศักยภาพของคนนั้น อาจารย์มีวิธีการคิด การนำเสนอประเด็นอะไรที่ได้รับการสนับสนุนจากที่ประชุม ”

(เจริญศรี ชวดมัย, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2541)

ในการเข้ามาทำหน้าที่จัดรายการของดร.สมบัติ นอกจากความรับผิดชอบต่อสังคมในการบริการวิชาการแก่สังคมแล้ว การเจริญเติบโตของสื่อในแง่ของธุรกิจ จำนวนคลื่นที่มีความหลากหลาย คนทำรายการน้อยลง เพราะไม่มีการฝึกฝนผู้ที่จะเป็นนักวิเคราะห์ข่าว ทำให้ผู้ที่เข้ามาทดแทนจุดนี้ได้ดี คือ อาจารย์ที่ไม่กลัวกล้อง ไม่กลัวไมโครโฟน มีภาพของการเป็นผู้รู้ มีความเป็นกลาง และต้องการสื่อความคิดเห็นของตนเองออกไปสู่สังคมในวงกว้าง ทำให้เป็นช่องว่างที่ทำให้นักวิชาการเข้ามาทำหน้าที่จัดรายการวิเคราะห์ข่าว

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่จัดรายการวิเคราะห์ข่าวของ ดร. สมบัติ คือ การนำความรู้และทฤษฎีทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์ที่ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และความสนใจพิเศษด้านสังคมวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวสารของโลกในปัจจุบัน นอกจากนี้ดร.สมบัติยังมีความสามารถในการถ่ายทอดข่าวสารผ่านสื่อมวลชนด้วยวิธีการเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหาในการนำเสนอ โดยมีคณะทำงานช่วยเตรียมข้อมูลและขั้นตอนการผลิตรายการทำให้การทำหน้าที่จัดรายการของดร.สมบัติบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการได้ นอกจากนี้การมีมุมมองในการเลือกประเด็นข่าวที่น่าสนใจทำให้การทำหน้าที่ดำเนินรายการของดร.สมบัติได้รับความสนใจและตอบรับจากผู้ชมรายการเป็นอย่างดี

ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่จัดรายการวิเคราะห์ข่าวของ ดร.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ในรายการ "ผ่าทางตัน"

ปัจจัยสำคัญของการเป็นนักสื่อสารมวลชนในบทบาทของผู้จัดรายการ และ ดำเนินรายการประเภทวิเคราะห์ข่าวที่ดี คือ ต้องเป็นผู้ที่สร้างปรัชญาในมานข่าวของตนเอง นอกจากนี้ต้องเป็นผู้ที่ไวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและสามารถนำข้อมูลหรือหลักฐานที่สามารถอ้างอิงได้มานำเสนอมาประกอบการวิเคราะห์ได้เหมือนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์จริง ทำให้ผู้ชมสามารถมองภาพที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน จากการวิจัยพบว่าเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญหลายเหตุการณ์ถูกหยิบขึ้นเป็นประเด็นในการสนทนาเชิงวิเคราะห์ในรายการของดร.เจิมศักดิ์ตั้งแต่รายการ "มองต่างมุม" จนถึง รายการ "ผ่าทางตัน" การหยิบประเด็นดังกล่าวขึ้นมาเสนอเนื่องจากเล็งเห็นถึงคุณค่าของข่าวสารที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ซึ่งมาจากแนวคิดที่มีต่อการทำงานด้านสื่อสารมวลชนของดร.เจิมศักดิ์ที่ต้องการให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสาร มีความเป็นกลาง และ ประชาชนได้มีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

" มีเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่ตอบชัดเจน ก่อนเหตุการณ์พฤษภา วันที่ 17 พ.ค. ผมได้รับเชิญให้ไปถ่ายทำรายการที่กองทัพบกตรงสถานีรถไฟสามเสน กรมยุทธศาสตร์ทหารบก เป็นวันวิสาขะมีพระมาตบกระชู้ 3-4 รูป มีคุณเสถียรพงษ์ วรวัฒน กนจัดคือลูกน้องคุณปิยะฉัตร วิชารามณ์ ผมเลยจำได้เลย พอเขียนกระชู้บังคับให้ผมเลือกกระชู้ให้ได้ กระชู้มันบอกว่า "ผู้ที่ชุมนุมอยู่ที่ถนนราชดำเนิน เป็นก๊อปปี้ของทางเสด็จพระราชดำเนิน" บังคับให้ผมเลือกกระชู้แบบนั้นให้ได้ ผมบอกว่ากระชู้มันขึ้นมาไม่ยุติธรรมผมไม่เอา คุณปิยะฉัตรขณะนั้นเป็นรัฐมนตรี คุณสมเกียรติจึงเดินมาบอก ผมเฉยๆ ตอนแรกวิ่งไปบอกคนคัดกระชู้ก่อน ไปบอกว่าอาจารย์เจิมศักดิ์จะเอากระชู้ไหน พอเดินเข้าห้องน้ำที่ผมที่คัดกระชู้ถามว่า อาจารย์พวกนั้นมาบอกว่าอาจารย์บอกเขา ถ้ารู้จักผมดีผมไม่มีวันหรอกว่าจะเอากระชู้ไหน เพราะเรามีหลักเกณฑ์ของการคัดกระชู้ อยู่ คัดไปตามหลักเกณฑ์เลยผมไม่สน พอออกมาขึ้นบันทึกเขาไปวิ่งบอกผู้อำนวยการกรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 11 คุณวิจิตรวิ่งขึ้นมาข้างหลังเวทีบอกว่าอาจารย์ยอมๆ เขาเหนื่อยสักกระชู้หนึ่ง ผมบอกว่าพี่ไม่มีทาง...ถ้าไม่อิสระก็ไม่ทำ...เพราะผมมีหลักในการคัดกระชู้และประกาศให้ประชาชนรู้ด้วย ถ้ามาดูหลักฐานเก่าจะมีหมดเลยหนึ่งหน้าว่ากระชู้ที่ดีที่คัดเลือกคืออะไร "

(เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

จากการศึกษาพบว่า นอกจากวัตถุประสงค์ของรายการที่เป็นตัวกำหนดเนื้อหาของรายการแล้ว ปัจจัยด้านการผลิตรายการเป็นองค์ประกอบรองที่ดร.เจิมศักดิ์ให้ความสำคัญ ทั้งด้านฉาก แสง เสียง ฯลฯ เพื่อให้งานออกมามีคุณภาพที่สุด การที่ดร.เจิมศักดิ์ไม่มีพื้นฐานในการผลิตรายการหรือการทำงานสื่อสารมวลชนมาก่อน แต่ด้วยประสบการณ์ทำงานกว่า 10 ปี ทำให้ดร.เจิมศักดิ์เรียนรู้จากคณะทำงานและผู้เชี่ยวชาญ จนสามารถขยายและพัฒนารายการอย่างต่อเนื่อง

" ส่วนของงานการผลิต ฉาก แสง เสียง ฯลฯ ตอนที่ผมทำรายการ "ขอคิดด้วยคน" ผมมีผู้ช่วยชื่อ คุณไต้ เคยเป็น Art director หนึ่งใหญ่บอกกับผมว่า เจ้านายที่ Hollywood บอกว่า Final say ต้องยอมรับกัน มันต้องอยู่ที่คนรับผิดชอบถึงแม้ว่าเราจะบอกอย่างนี้ สุดท้ายก็คือ รื้อ ต้องมีคนหนึ่ง รับผิดชอบไม่อย่างนั้นออกมาทำตาสง ก็เลยตกลงกันว่าใครเป็นคนรับผิดชอบ เขายอมให้ผมรับผิดชอบแม้ว่าเขาเป็นคนทำ ขณะเดียวกันเมื่อออกมาทำตาสงเขาบอกให้ผมรับผิดชอบ ทุกครั้งเราจะเชิญ ให้ผมไปดูเวทีก่อน 2-3 ชั่วโมง ให้ผมติ ผมไม่เคยสั่งให้เขารื้อเลย.. ผมเรียนรู้จากเขามากเรื่องการจัด แสง เมื่อเขาไม่อยู่ผมเลยตัดสินใจไปเดินดูและคุมด้วยตนเอง ด้านเทคนิคค่อยๆเรียนรู้เวลาออกไป นอกสถานที่เราดูด้วยตาว่าสวย พอเอาเข้าจริงทำไมออกมาเวอร์ ทำไมแสงเป็นอย่างนี้ ช่างก็บอกว่าถ้า ถ่ายย้อนแสงจะเวอร์เขาก็สอนผมต้องดูจากกล้องไม่ใช่จากตาอาจารย์ เราก็อ้อ...เรียนรู้ไป... "

(เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

ในขณะเดียวกัน คณะทำงานของดร.เจิมศักดิ์มีความเห็นที่ตรงกันว่า ในการจัดรายการจำเป็นต้องมี ผู้ตัดสินใจเด็ดขาดหนึ่งคน เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนให้แก่คณะทำงาน

" เกือบทุกอย่างอาจารย์ต้องดูเอง แต่ระยะหลังอาจารย์ก็ปล่อยแล้ว แต่ถ้าพลาดขึ้นมาเมื่อไหร่ก็จะ กลับมานับหนึ่งใหม่ คือ ลงมาดูเอง..ทั้งหมดอาจารย์เป็นคนตัดสินใจ แต่จะฟังพวกเราก่อนเพราะเราจะ นั่งคิดด้วยกัน ไม่ถึงกับเผด็จการแต่ต้องมีคนตัดสินใจ เบอร์ 1 2 หรือ 3 ซึ่งก็ควรเป็นอย่างนั้น เพราะ อาจารย์เป็นผู้ดำเนินรายการ "

(ศิริรัตน์ ไชยชนะ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สอดคล้องกันของนักวิชาการที่เข้ามาทำหน้าที่จัดรายการก็คือ การเป็นผู้ที่ รอบรู้ทั้งในวิชาการและสิ่งที่อยู่รอบตัว ทำให้สามารถนำพาให้รายการประสบความสำเร็จ ในการจัดรายการ ดร.เจิมศักดิ์ได้นำความรู้จากงานวิจัยด้านการเกษตรมาปรับใช้กับการจัดรายการ "เกษตรสนทนา" ทำให้สามารถเข้า ใจในธรรมชาติ ความต้องการของเกษตรกร และเนื้อหาที่มีความลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับ ประเด็นที่จะนำเสนอในแต่ละครั้ง การเตรียมงานที่ดี ทีมงานข้อมูลและข้ออ้างอิงที่น่าเชื่อถือ มีหลักฐานพิสูจน์ได้มา ประกอบในการจัดรายการ ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำหน้าที่จัดรายการ ทำให้รายการมีความน่าสนใจและน่าติดตามอย่างต่อเนื่อง

" เพราะคุ้นเคยกับการทำงานชนบท เลย์รู้ว่าเวลานักวิชาการพูดคนในเมืองฟัง แต่ชาวบ้านพูดคนชอบ ดูถูก ไม่ฟัง ผมเลยนำสองฝ่ายมาเสริมกันในการจัดรายการเกษตรสนทนา..ตอนผมจัดรายการผมไม่

ได้ใส่หูฟัง ไม่มีใครมาบอกมาให้ถามต่ออย่างนี้ ตรงนั้นต้องตายเอาดาบหน้า ต้องมีมือส่วนตัว ทุกครั้งที่นำเสนองานจะรู้ดี มีเหมือนกันตอนที่ทำรายการ “ผ่าทางตัน” เป็นรายการเล็กกว่าขอคิดด้วยคน บางทีผมไว้ใจที่คิดว่าเตรียมข้อมูลดี ออกมาไม่ดีพอก็ทำให้ผมไม่ตายเอาดาบหน้า แต่ผมมั่นใจทำการบ้าน เคยมีคนสังเกตผม ผมเคยไปดำเนินรายการกับคุณสุทธิชัย หยุ่นครั้งหนึ่ง สัมภาษณ์ คุณอนันต์ ปัญญาพร คุณสุทธิชัยแกเก่งแต่แกไม่เคยทำการบ้าน แกเป็นบาทลุยเอาข้างหน้า ผมมีกระดาษหลายแผ่นที่เอาไว้ห้ำหั่นคุณอนันต์ ผมเตรียมไว้หมดแล้ว เช่น ฉลามเขียวเขาว่าคุณอนันต์แบบนี้ คุณว่าไง ผมไม่ได้ว่าแกแต่คนนี่ว่า แต่คุณหยุ่นไม่มีอะไร ว่าของแกไป เป็นรายการถ่ายทอดสดนะ..ผมต้องทำงานก่อน ไม่อย่างนั้นผมทำรายการไม่มัน ไม่สนุก ไม่สบายใจยังงั้นไม่รู้ อยากให้มั่นใจว่าคนนี่คิดงั้น ๆ และผมไม่อยาก pre-interview เอง เพราะทำเองแล้วเบื่อ..ผมเป็นนักเศรษฐศาสตร์ เกษตรชนบท ในที่สุดมาทำการเมืองเพราะการเมืองมีเรื่องให้ทำเยอะ ก็เลยกลายเป็นรายการการเมืองไป”

(เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2541)

หลักในการเลือกประเด็นของดร.เจิมศักดิ์ นอกจากต้องเป็นที่เรื่องอยู่ในความสนใจของประชาชนแล้ว ต้องพิจารณาถึงความเชี่ยวชาญในเนื้อหาประกอบด้วย เพราะเป็นการเอื้อในการทำหน้าที่ดำเนินรายการและข้อมูลที่จะลึกที่ผู้ชมจะได้รับ

“หลักการเลือกประเด็นของอาจารย์ ประการแรกจะดูว่าน่าสนใจหรือไม่ อาจารย์ถนัดไหม อย่างถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจที่ร้อนแรงมากอาทิศย์นั้น กับเรื่อง ร้อยเอกมนัส เป็นแกย์ อาจารย์ถนัดเรื่องเศรษฐศาสตร์มากกว่า ประการต่อมา คือ ทำแล้วให้อะไรกับคนดูมากกว่า”

(ศิริรัตน์ ไชยชนะ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

ข้อค้นพบประการหนึ่งในการจัดรายการของดร.เจิมศักดิ์ ตั้งแต่รายการ “มองต่างมุม” เรื่อยมาก็คือการมีส่วนร่วมของผู้ชม ทั้งการแสดงความคิดเห็นในรายการและการเปิดโอกาสให้ตั้งกระทู้ ส่งผลให้ผู้ชมรู้สึกมีส่วนร่วมในปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคม ได้มีส่วนร่วมวิเคราะห์และชี้แนะในฐานะของคนไทยคนหนึ่ง และด้วยปัจจัยนี้เองที่ทำให้รายการของดร.เจิมศักดิ์ได้รับการยอมรับและเป็นที่กล่าวถึงของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง

“ การมีส่วนร่วมของรายการมองต่างมุม ผมเปิดโอกาสให้เขาได้ใช้โทรทัศน์ในความรู้สึกที่ว่า “ฉันไม่ใช่คนใหญ่โต มีอำนาจ ไม่สูงส่ง” เขาจะรู้สึกรักสังคม รักประเทศ เพราะฉันก็เป็นส่วนร่วมในการบอกคนอื่นว่าฉันคิดอย่างไร ผมเชื่อในเรื่องการมีส่วนร่วม”

(เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การทำหน้าที่นักสื่อสารมวลชนในรายการประเภทวิเคราะห์ข่าวของดร.เจิมศักดิ์ บรรลือวิถุประสงค์ของรายการก็คือ การสื่อสารที่ตรงกันระหว่างทีมงานด้วยกันและการสร้างปรัชญาในการทำงาน กล่าวคือ การรู้วาระการมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ทำให้ทีมงานมีจุดยืนในการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน

- ขอบเนื้อหารายการเพราะมีทุกฝ่าย ความกล้าของอาจารย์ และวอชต็อก...เจอเพื่อนที่กักที่อื่น จะรู้สึกว่าคุณพวกนี้ดีฉลาดเพราะการจะทำรายการจะเอาใครสักคนทำไมต้องกลัวด้วย ไม่กล้าเอาหน่วยงานมาเจอกัน ทำไมเราไม่คิดอะไรที่ดีกับประชาชน คุณคิดหรือว่าการให้อะไรข้างเดียวกับประชาชนจะดี เพราะประชาชนไม่มีสิทธิคิดเลยนะ คุณป้อนข้อมูลทางเดียวให้เขา เพราะเขาคิดเองได้จากการฟังข้อมูล 2 ฝ่าย "

(ศิริรัตน์ ไชยชนะ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

การจัดรายการวิเคราะห์ข่าวต้องมีความระมัดระวังในเรื่องของข้อมูลที่นำมาประกอบกรวิเคราะห์และนำเสนอ ดังนั้นผู้ทำหน้าที่วิเคราะห์จึงต้องมีความละเอียด รอบคอบและรู้สถานการณ์แนวโน้มเป็นอย่างดี ซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านจะมีหลักในการทำงานแตกต่างกันออกไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึกและเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการทำงานของคณะทำงานผลิตรายการของดร.เจิมศักดิ์ที่ต้องมีการเตรียมข้อมูลเบื้องต้นด้วยการไป สืบเสาะข้อมูลของวิทยากรเบื้องต้น วิธีการนำเสนอแบบวงกลมในรายการ และการใช้กรอบทฤษฎีมาประกอบกรวิเคราะห์ประเด็นที่นำเสนอ เป็นต้น

" เวลาจัดรายการผมชอบนั่งเป็นโต๊ะกลม ผมต้องการเห็นตา เพราะผมควบคุมวิทยากรอยู่ และเพื่อให้วิทยากรตอบ ให้เขารู้ว่าผมมองเขาอยู่นะ เช่น รายการมองต่างมุม ผมเองต้องย้ายให้ทุกคนพูดเลย ต้องเห็นหน้ากันหมดเพื่อให้ได้ตอบกัน..ผมไม่เหมือนผู้ดำเนินรายการคนอื่น คนอื่นไปรูดิวเซอร์บอกให้พูดอะไรเขาพูด ผมต้องทำตั้งแต่ต้น ประเด็นจะไปแนวไหน ผมสั่งทีมไปค้นหา ทีมผมต้องฟัง เช่น ไป pre-interview แล้วกลับมาประชุม ออกมาเป็นอย่างไรมิพิมพ์มาเขาก็ไปทำ...ผมเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการให้เป็นคำถาม อย่าใช้ความรู้ทางวิชาการมาบอกกว่าอันนี้เป็นอะไร ผมใช้ความรู้ทางวิชาการแน่นอนเพราะผมวิเคราะห์เป็น แต่เป็นคำถามที่เขามีสิทธิจะบอกว่า เป็นอย่างนี้ได้ เป็นอย่างโน้นก็ได้ ประเด็นที่ถามดีแต่พอเขาตอบแล้วผมชักค้ำัน บางคนก็รู้ว่าผมมีงานเขียนอยู่ เขาก็บอกว่าสอดแทรกความคิดเห็น มันช่วยไม่ได้ บางทีผมไม่ได้คิดอย่างนั้น ผมก็แก้งชักค้ำันบ่อยไป "

(เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

นอกจากนี้ในการทำหน้าที่วิเคราะห์ข่าวที่ต้องอาศัยความรู้และชำนาญ การเป็นนักวิชาการคือการเป็นผู้มีความรู้ มีความเป็นกลาง ดังนั้นผู้ชมจะเชื่อมั่นได้ว่าเนื้อหาของรายการน่าเชื่อถือ ภาพลักษณ์ของรายการเป็นจึงมีเอกลักษณ์และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน

- อาจารย์เจิมศักดิ์จะเป็นอะไรที่เหมือนอาจารย์ ซึ่งบางครั้งพอทำรายการเปอร์เซ็นต์ที่เป็นข้อดีมีมากกว่าข้อจำกัด ตอนนี้องมองรายการประเภทนี้ที่ไม่เหมือนกับรายการของอาจารย์ไม่ดี ก็อาจจะเป็นการฝังใจด้วยว่า เวลาเราได้รับอะไรจากสื่อเราควรได้ทุกมุม ทุกด้าน อาจารย์จะเอาความรู้มาสอน เหมือนสอนประชาชนด้วย...ข้อระวังที่อาจารย์ไม่อยากจะเกิดขึ้นคือ บุคคลที่ 3 ถ้าพูดถึงบุคคลที่ 3 โดยเขาไม่อยู่ในที่นั้นหรือแก้ต่างกับเราได้ อาจารย์จะระวังมาก เช่น รายการสดแล้ววิทยากรมาไม่ทัน เราก็พยายามให้เขาพูดตรงนั้นให้ได้ทันที ไม่ใช่เราเข้ามาถึงเขาพูดไปแล้ว ไม่มีโอกาสรู้หรือแก้ตัว อาจารย์ค่อนข้างห่วงและกังวลเรื่องพูดข้างเดียวมากๆ "

(ศิริวัฒน์ ไชยชนะ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำหน้าที่นักสื่อสารมวลชนในรายการประเภทวิเคราะห์ข่าวของผู้จัดรายการทั่วไปคือ นโยบายของสถานีและองค์กรสื่อ ซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดในการนำเสนอบางประเด็น ดร.เจิมศักดิ์มองว่าเป็นการขัดต่อสิทธิเสรีภาพการรับรู้ข่าวสารของประชาชน จากความพยายามผลักดันให้เกิดการรับรู้ที่เท่าเทียมกันในสังคม ตั้งแต่เข้ามาทำรายการโทรทัศน์จนถึงทุกวันนี้ ดร.เจิมศักดิ์มองว่าเสรีภาพการรับรู้ข้อมูลในบางด้านก็ยังคงปิดกั้นด้วยเงื่อนไขของสถานี ดังนั้นเพื่อให้เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ได้รับการนำเสนอผ่านสื่อ ดร.เจิมศักดิ์ต้องมีนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง อาทิ อาจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ อาจารย์ชลิดาภรณ์ สงสัมพันธ์ ฯลฯ เพื่อระดมสมองในการคิดประเด็นและมองลึกลงไปถึงความเป็นไปได้ในการนำเสนอและวิธีการนำเสนอที่ดี

- ผมเล่าให้คุณฟังว่า ผมวิจารณ์องค์การอาหารและยาออกไม่ได้ เดี่ยวนี้ยังไม่ได้ออกเลย เพราะไม่รู้ว่าจะออกไปทำไมเพราะเขายกเลิกยาที่ใส่คาเฟอีน ที่ดีผมเชื่อว่าหยุดทำก็พอได้ คนมีฝีมือกล้าหาญชาญชัยก็มีเยอะ ประเด็นเขาก็จับกันเก่งแต่ก็มีคุณพ่อรู้ดี คุณแม่รู้ดีอยู่ ผมก็ถูกเซ็นเซอร์อยู่ มีรายการหนึ่งก็ออกไม่ได้เพราะคุยเรื่องเพศศึกษา มีหมอบรรลุ ศิริพานิชย์ แกมาตรวจสอบสาธารณสุขด้วยซ้ำ บ้านกิกเทปไว้ มีหมอดูดมคิลป์ หมอเพ็ญภา มีคัลยแพทย์จุฬาฯ หมอมาสอนเพศศึกษาออกไม่ได้ แต่ปล่อยให้หนัง เพื่อน ละคร สอนกันได้ เขาบอกว่ามันใช้คำที่ไม่เหมาะสม หมอบอกว่าเขาสอนนักเรียนแพทย์ก็ต้องใช้เช่นนั้น ในเมื่อต้องพูดถึงอวัยวะเพศเขาก็เลี่ยงให้ตีความแล้วแต่ยังมีดุลพินิจ ทั้งๆที่รัฐธรรมนูญบอกไม่ให้มีเซ็นเซอร์แล้ว ยังลี้กทำกันอยู่ "

(เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

จากการศึกษาการจัดรายการของดร.เจิมศักดิ์พบว่า ความเป็นนักวิชาการส่งผลต่อรูปแบบของกรทำรายการ เนื่องจากดร.เจิมศักดิ์เป็นนักประชาธิปไตยที่ต้องการเห็นคนในสังคมไทยได้รับสิทธินี้เท่าเทียมกัน จึงส่งผลต่อเนื้อหาที่ต้องการให้เปิดกว้างและมีเสรีภาพต่อการรับรู้ ดังนั้นอุปสรรคอย่างหนึ่งของกรทำงานสื่อมวลชนก็คือ ภาพของความเป็นนักวิชาการที่มีความเป็นกลางและต้องการให้สังคมยอมรับในการทำงานของสื่อมวลชนที่ควรมีความเป็นกลางและเปิดกว้างมากขึ้น ซึ่งข้อสังเกตนี้เองที่ทำให้พบว่า นักวิชาการที่เข้ามาทำหน้าที่สื่อสารกับมวลชนในรายการประเภทวิเคราะห์เกิดขึ้นจากจิตสำนึกของความเป็นอาจารย์ที่มองว่าการสอนไม่น่าจำกัดอยู่ในเฉพาะห้องเรียนเท่านั้น การใช้สื่อทางไกล เช่น โทรทัศน์ จะช่วยให้ความรู้ทางวิชาการได้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น และเป็นการพัฒนาความรู้ ความคิด และสังคมให้เจริญก้าวหน้าอย่างทั่วถึง

- นี่คือบทบาททางวิชาการอันหนึ่ง แทนที่ผมจะสอนในห้องแคบ ใช้ไมโครโฟน ผมใช้สื่อทางไกล และบุคคลเป้าหมายก็ไม่ใช่นักเรียนแต่เป็นชาวบ้าน ซึ่งได้เรียนหนังสือ การเรียนของชาวบ้านไม่สามารถเรียนได้เหมือนกับที่ช่อง 11 สอนอย่างเท่าได้ แต่มันต้องมาจาก Case study ของจริงมาอย่างไรมาวิเคราะห์กัน มองได้หลายมุมมองอย่างไร เป็นเรื่องของวิชาการทั้งหมด ซึ่งผมคิดว่าเป็นการเสริม ไม่เห็นว่ามีปัญหาอะไร "

(เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

จากปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่จัดรายการของดร.เจิมศักดิ์ที่กล่าวมาพบว่า ความอยุ่รอดของรายการใดๆก็ตาม ขึ้นอยู่กับการยอมรับในตัวของผู้จัดรายการและดำเนินรายการที่มีจุดยืน มีหลักการวิเคราะห์ข่าวที่เจาะลึก ตรงประเด็น มีข้อมูลอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ ถึงแม้ภาพจะออกมาในลักษณะของการสร้างความกดดันบางอย่างให้กับวิทยากรที่มาร่วมในรายการบ้างในบางครั้ง แต่ก็ทำให้กรทำหน้าที่ดังกล่าวของนักวิชาการได้รับการยอมรับของสังคมในวงกว้าง เพราะการเข้ามาทำหน้าที่เป็นนักสื่อสารมวลชนของนักวิชาการมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด หากการมาทำหน้าที่ผู้ดำเนินรายการ นักวิชาการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เรื่องเทคนิคและการจัดรายการเช่นที่ดร.เจิมศักดิ์เรียนรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจากเพื่อนร่วมงาน ผสมผสานกับการสื่อสารที่ใช้ในห้องเรียน คือ การสอนโดยใช้ Socrates Method คือ การขอซักขอบถาม ทำให้สามารถปรับตัวและพัฒนากรทำงานด้านสื่อสารมวลชนจนเป็นที่ยอมรับของสังคมได้ในปัจจุบัน

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่จัดรายการวิเคราะห์ข่าวของ ดร.เจิมศักดิ์ คือ การนำความรู้และทฤษฎีทางวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ที่ศึกษา ค้นคว้า และวิจัย รวมถึงความสนใจพิเศษด้านการเมืองมาวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวสารของโลกในปัจจุบัน นอกจากนี้ในส่วนของคุณวุฒิและขั้นตอนการผลิตมีคณะทำงานส่วนต่างๆคอยให้ความช่วยเหลือ ทำให้การจัดรายการวิเคราะห์ข่าวมีเนื้อหาที่ลุ่มลึกและเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจ เนื่องจากดร.เจิมศักดิ์ได้นำวิธีการสอนแบบโต้ตอบในห้องเรียนมาใช้ในการจัดรายการ ดังนั้นจึงมีเทคนิคในการ

สนทนากับวิทยากรทำให้เนื้อหาที่น่าสนใจน่าติดตาม ประการสำคัญคือ ดร.เจิมศักดิ์มีความเข้าใจในการทำงานด้านข่าวที่เพื่อตอบสนองความต้องการข่าวสารของประชาชน ที่เน้นเรื่องความถูกต้องและรวดเร็ว ทำให้ดร.เจิมศักดิ์สามารถพัฒนารายการและรูปแบบการนำเสนออย่างสม่ำเสมอจนเป็นที่ยอมรับของประชาชน

ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่จัดรายการวิเคราะห์ข่าวของ ผศ.ดร.ไชยา ยิ้มวิไล ในรายการ “เสดไลน์” และ “สนทนา 55 นาที”

ปัจจัยในการเข้ามาทำหน้าที่นักสื่อสารมวลชนในบทบาทของผู้ดำเนินรายการ และ ผู้จัดรายการของนักวิชาการหลายท่าน โดยพื้นฐานต้องมีใจรักในการทำงานด้านสื่อและอุทิศเพื่องานอย่างแท้จริง นักวิชาการหลายท่านมีโอกาสได้เข้ามาเผยแพร่ความรู้วิชาการผ่านสื่อ ในขณะที่มีนักวิชาการเพียงไม่กี่ท่านที่มีโอกาสเข้ามาทำงานด้านสื่อในบทบาทของผู้ดำเนินรายการและผู้จัดรายการ โดยเหตุผลสำคัญนอกเหนือจากโอกาสหรือช่องทางของการเข้าสู่บทบาทดังกล่าวแล้ว ความรู้ความสามารถและความมั่นคงในวิชาชีพนั้นก็เป็ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเข้ามาทำหน้าที่ในสื่อมวลชนของนักวิชาการแตกต่างกัน

“ มีหลายคนที่ถูกจับมาร่วมรายการต่างๆ บางคนอาจไม่สนใจจริงจัง บางคนมาร่วมแล้วไปไม่ถึง ก็นไม่ถึง หน้าตา เสียง หรือบางคนอาจไม่สนใจตรงนี้ก็ได้อ่าทำให้ได้รับการเสนอผ่านสื่อไม่เท่ากัน เพราะฉะนั้นคนทำตรงนี้ต้องชอบจริงๆ อย่างอาจารย์ไชยา เป็นเรื่องของโชคชะตา พอจบปริญญาโทก็มาร่วมทำกับทีมที่ปรึกษานายกฯ จบปริญญาเอกอายุ 30 ก็เข้ามา เหมือนเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แล้วแต่โชคชะตาของแต่ละคน ที่สำคัญตัวเราเองต้องชอบและสนุกกับมัน..ไม่เคยคิดว่าสักวันตัวเองจะมาเป็นผู้จัดรายการจะมาเจริญเติบโตช่วงวัยกลางคน มีชื่อเสียง เพราะทำงานมากกว่าสอนหนังสือหรือเท่าๆกัน ชอบ สนุก ชอบเห็นปัญหาของสังคมและเล่าให้คนอื่นเขาฟัง ชอบเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ ”

(ไชยา ยิ้มวิไล, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2542)

นอกจากนี้คนทำงานโทรทัศน์ต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาและการยึดหยุ่นในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะทางเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอดของรายการ ในการจัดรายการโทรทัศน์ต้องมีเรื่องของธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นนักวิชาการที่เข้ามาทำหน้าที่จัดรายการจึงต้องคิดเสมอว่าทำอะไรให้ธุรกิจเหล่านั้นเป็นเพียงปัจจัยเสริมเพื่อไม่ให้ส่งผลต่อรูปแบบของรายการโดยรวมไม่ให้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบของรายการประเภทวิเคราะห์ข่าว ดร.ไชยา ยอมรับว่า การเข้ามาดูและช่วงเวลาเพื่อจัดรายการเองนั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้ในเรื่องของธุรกิจ จำเป็นต้องมีทุนสนับสนุนการผลิตจากหน่วยงานของภาครัฐในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์องค์กร

- การที่วิมันเป็นธุรกิจ มีการตลาด ค่าใช้จ่าย ซึ่งหนี้ไม่ทันที่เราต้องไปผูกมัดไว้ อย่างของกระทรวงพาณิชย์ที่ดี กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นเรื่องของข้อมูลวิชาการที่เป็นประโยชน์ อาทิ ธุรกิจขนาดกลางและย่อมที่เรา Commitment อยู่ ทางกระทรวงเขาขอมาเราก็มาจับประเด็นให้สอดคล้องกับสังคมและให้ความรู้กับประชาชน ซึ่งถ้าเราไม่มีธุรกิจเลยรายการเราก็อยู่ไม่ได้ เพราะจะไปหวังโฆษณา ยุคนี้อาจไม่ต้องพูดถึง ส่วนรายการคุณขอมาเราก็ต้องคัดเลือกเหมือนกันว่ามีประโยชน์ไหม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วก็ต้องเข้ากรอบของเรา คือ เป็นรายการที่ดีแน่ ให้ความรู้ เจาะลึก เป็นเรื่องที่หนัก ที่สำคัญต้องเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน "

(ไชยา ยิ้มวิไล, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2542)

ในการจัดรายการทุกครั้ง จำเป็นอย่างยิ่งที่คณะทำงานในการจัดทำรายการต้องประชุมร่วมกันเพื่อคาดการณ์ และวิเคราะห์ว่าเรื่องใดน่าสนใจและเหมาะสมในการนำเสนอ ดังนั้นในการเลือกวิทยากรจึงเป็นเรื่องของความละเอียดอ่อนอย่างหนึ่งในรายการประเภทนี้ ดร.ไชยาเป็นหลักในการเลือกวิทยากรโดยพิจารณาว่า วิทยากรที่จะมาร่วมสนทนาวิเคราะห์ในรายการต้องเป็นคนที่คุยรู้เรื่อง เข้าใจง่าย ไม่ใช่วิชาการจนเกินไป ที่สำคัญเมื่ออากาศแล้ว ต้องไม่เป็นคนที่สังคมรังเกียจ สงสัย หรือเป็นคนที่ประชาชนตราหน้าทั้งประเทศ สุดท้ายคือไม่ควรเป็นคนที่ก้าวร้าว ประชาชนยอมรับได้บ้างแต่ไม่ทั้งหมด

" กรณีคุณณวิน ชิดชอบ ภาพอาจไม่ดีในอดีตแต่ปัจจุบันดีขึ้น เราก็ให้ออกาสเขา "

(ไชยา ยิ้มวิไล, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2542)

ในขณะที่คณะทำงานจัดรายการมองว่าดร.ไชยาให้ความสำคัญในการประชุมที่มงานเพื่อเตรียมงาน แต่ยังไม่ใช่เรื่องจำเป็นที่สุดที่ต้องทำ โดยสิ่งที่ดร.ไชยาให้ความสำคัญและคิดถึงเป็นอันดับแรกในการจัดรายการคือผลกระทบจากแขกรับเชิญ ผลกระทบกับสถานี หรือสิ่งที่จะตามมาหลังจากออกอากาศประเด็นนั้นๆไปแล้ว มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งที่ได้จากคณะทำงานก็คือ ถ้าดร.ไชยาไม่ได้เป็นนักวิชาการจะทำบทบาทนี้ได้ดีกว่า ไม่มีข้อจำกัด เพราะการเป็นนักวิชาการ มีบางอย่างที่ดร.ไชยายังไม่สามารถทำออกมาได้เต็มที่ เช่น การเลือกประเด็น ถ้าเป็นประเด็นที่หน่วยงานขอมา นอกจากนี้ในเรื่องของการแข่งขันทางคณะทำงานยอมรับว่ามีผลต่อการจัดรายการ โดยเฉพาะรายการประเภทเดียวกัน

- ทีมงานจะต้องมาคิดว่าจะทำอย่างไร เพื่อไม่ให้รู้ว่าเป็นเรื่องที่มีหน่วยงานขอมา ความน่าสนใจจะลดน้อยลงไประดับหนึ่ง ความสัมพันธ์ส่วนตัวก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งของการเลือกวิทยากร เพราะการที่อาจารย์เป็นคนที่มีข้อมูลของกลุ่มคนมากกว่าเรา รวมถึงการพยายามหลีกเลี่ยงที่ไม่แตะเรื่องที่จะส่งผลกระทบต่อบุคคลในสถานี ก็เป็นข้อจำกัดของคณทำงานตรงนี้ด้วย จึงมีความจำเป็น

ต้องเรียนรู้ความเป็นอาจารย์ เราจะได้กำหนดแนวทางการทำงานของเราด้วย เพราะเราไม่ใช่เจ้าของรายการ...การแข่งขันขณะนี้จำเป็น เพราะรายการอยู่ได้เพราะโฆษณา ถ้าเราทำรายการด้อยกว่ารายการประเภทเดียวกัน อย่างเล่นประเด็นเดียวกันแล้วเรานำเสนอไปแล้วเราไม่ทันก็มีผล "

(จันทร์ตรา สุวีระพันธ์, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2541)

ในขณะที่การจัดรายการสด คณะทำงานต้องคอยควบคุมสถานการณ์อยู่เสมอ เนื่องจากไม่ทราบก่อนว่าจะเกิดการเบี่ยงเบนความสนใจในประเด็นที่สนทนาหรือไม่ ในขณะที่ดร.ไชยาให้ความระมัดระวังเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อรายการและสถานี โดยวิธีการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าที่สุดเมื่อเกิดเหตุการณ์คับขันก็คือ การตัดเข้าโฆษณา และ พยายามโยงเข้าสู่ประเด็นการสนทนาต่อไป

" มีเหมือนกันที่เวลาออกอากาศสดแล้วเลยเถิด ก็ต้องแก้ด้วยการตัดเข้าโฆษณา พยายามตบเข้าเนื้อเรื่อง เพราะถ้าคุมไม่ได้ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ตัวเรา ตัวรายการเสีย ที่สำคัญเสียสถานี "

(ไชยา ยัมวิไล, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2542)

จากการที่ดร.ไชยาทำงานด้านข่าว ส่งผลให้ต้องติดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นการเสริมข้อมูลการวิเคราะห์ที่มีต่อสถานการณ์และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในบางครั้งไชยายอมรับว่าบางประเด็นที่รายการนำเสนอมีความรู้ในเรื่องนั้นเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ แต่ด้วยความสามารถเฉพาะที่เป็นคนอ่านเร็ว คิดเร็ว การทำงานด้วยการติดตามข้อมูลข่าวสารก่อนจัดรายการและมีการรอบแนวคิดวิชาการนำมาผสมผสานกันช่วยให้การทำหน้าที่ดำเนินรายการในรายการวิเคราะห์ข่าวมีความลุ่มลึกมากขึ้น

" เมื่อมาทำงานข่าวยังต้องมีความรู้ทั่วไปกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทุกเมื่อเชื่อวัน ต้องติดตามตลอดเวลาเพื่อที่จำไปสอนหนังสือได้ เพื่อที่จะไปดำเนินรายการ สัมมนา จัดรายการ เพราะถ้าเราไม่รอบรู้ในสิ่งเหล่านี้เพียงพอ ไม่รู้ว่าจะไปถาม ไปหอรอกถามเขาอย่างไร ไปชี้แนะ หรือพูดหลุมพรางเขาได้อย่างไร ดังนั้นเราต้องมีความรู้ มีพื้นฐานตรงนั้นเสียก่อน...ทุกเรื่อง ทุกครั้งที่ทำบางครั้งที่รู้แค่ 20 เปอร์เซ็นต์ แต่ก็ต้องทำการบ้าน ต้องอ่าน อาจารย์ไชยาเป็นคนโหดดีที่อ่านเร็ว ตามเร็ว คิดเร็ว บังเอิญทำข่าวอยู่ทุกวัน อ่านหนังสือพิมพ์วันหนึ่ง 3-4 ฉบับ และคอยฟังวิทยุ ดูทีวีตลอดว่าข่าวสารอะไรเกิดขึ้น เพราะขึ้นต้นว่าข่าวแล้วเปลี่ยนได้ทุกๆ 1 วินาที ตามข่าวทุกเรื่องก็มีความจำเป็นต้องอ่านทุกวัน เพราะทำรายการแบบนี้ "

(ไชยา ยัมวิไล, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2542)

ปัจจัยหนึ่งของการเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเมืองการปกครองจากการศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ทำ
ให้ ดร.ไชยาสามารถนำความรู้ทางวิชาการมาประกอบในการวิเคราะห์และการตั้งประเด็นคำถามที่เป็นประโยชน์ใน
รายการ เช่น ประเด็น "การเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่" ส่วนในประเด็นที่ ดร.ไชยาไม่ทราบแต่ต้องดำเนิน
รายการ คณะทำงานจะเป็นผู้เตรียมข้อมูลให้

" วิชาที่อาจารย์สอนเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เมื่อมาทำงานสื่อมวลชนก็เป็นอีกมุมมองหนึ่งใน
สายตาของนักวิชาการ อาจารย์นำความรู้เรื่องรัฐธรรมนูญมาใช้ในการจัดรายการ เราจะดูว่าคำถามเป็น
แบบนี้ แต่พอจัดรายการเราแฮปปี้มาก เพราะอาจารย์นำข้อมูล นำความเป็นนักวิชาการมาใช้ มี
ประโยชน์ในรายการ...อาจารย์เป็นเสมือนกระบอกคำถามของเราอีกชั้นหนึ่ง อาจารย์จะนำคำถาม
ไปใช้ทุกครั้งแต่วิธีการถามอาจจะเป็นอีกอย่างจากของเราจะพลิกแพลงไปตามสไตล์ของพิธีกรแต่ละ
คน เหมือนกับว่าอาจารย์ทำการบ้านกับคำถามของเรา แล้วเอาไปถาม อาจารย์จะ Up-date ข่าวเสมอ
น้อยครั้งก็อาจารย์จะใช้ข้อมูลของเราทั้งหมด เช่น เรื่องประกันภัย เหมือนเราไม่รู้ตัวบทกฎหมายเป็น
เรื่องธรรมดา ทุกตอนอาจารย์ต้องรู้หมดทุกตอน อย่างให้อาจารย์ลงมาเรื่องวัยรุ่นก็ไม่ใช่ จำเป็นต้อง
อาศัยข้อมูลของทีมงาน แต่เรื่องที่เรานำเสนอ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นที่อาจารย์รู้ทุกเรื่อง มีข้อมูลค่อนข้าง
ลึกอยู่แล้ว "

(จันทร์ตรา สุวีระพันธ์, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2541)

เนื่องจากรายการวิเคราะห์ข่าวส่วนใหญ่เป็นรายการที่หยิบยกประเด็นที่อยู่ในกระแสและความสนใจ
ของสังคมขึ้นมาเสนอ แต่ในการจัดรายการสิ่งที่นักวิเคราะห์ไม่อาจมองข้ามได้คือ การมีวิสัยทัศน์ต่อปัญหา
สถานการณ์และแนวโน้มของเหตุการณ์ที่เป็นประโยชน์แต่ไม่อยู่ในกระแสที่ขึ้นมาตีแผ่และชี้แนะถึงวิธีการป้องกัน
ให้แก่สังคม การมองปัญหาและประเด็นจึงเป็นเรื่องของความสามารถเฉพาะบุคคล ผู้จัดรายการที่สามารถ
วิเคราะห์ความต้องการของผู้รับสารว่าต้องการรู้เรื่องใด จะช่วยให้รายการได้รับความนิยมเนื่องจากมีความหลากหลาย
ในการเลือกชมได้มากกว่าในรายการประเภทเดียวกัน ขณะที่การเลือกรูปแบบการนำเสนอระหว่างรายการ
บันทึกเทปกับรายการออกอากาศสดก็มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ชมในรายการ เพราะสามารถตรวจสอบ
กระแสความนิยมของรายการได้จากการโทรศัพท์เข้ามาเสนอข้อคิดเห็นและคำถามในรายการ

" ประเด็นนอกจากจะสะท้อนสังคม วิเคราะห์เจาะลึกแล้ว ขณะเดียวกันเราต้องเอาเรื่องที่ทันกับเหตุ
การณ์มานำเสนอต่อผู้ชม เพราะฉะนั้นมันกำหนดตายตัวไม่ได้ สมมติเรามีปัญหาศาลาสลิก เรื่อง ฆ่าตัว
ตาย พ่อแม่യാชาด ลูกถูกทอดทิ้ง ถ้าไม่มีเหตุการณ์ทันด่วนเราก็เอาเรื่องพวกนี้มาตีแผ่ว่า มีเรื่อง
แบบนี้เกิดในสังคมนะ คุณรำรวยเกินไปแต่คุณไม่ได้มองชีวิตว่าคนอื่นเขามีชีวิตที่ลำบากมากกว่านี้
หรือปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นปัญหาปัจจุบันทันด่วน ประชาชนควรจะรู้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับเศรษฐกิจ ตัว
อย่างเงินยูโร เกิดขึ้นมาแล้ว ปี 2542-43 จะเป็นอย่างไร ต้องมีการกำหนดและตีกรอบให้คนไทยที่

ดูรายการนี้อยู่ได้พอรู้ว่ามันแนวไม่กึ่งกึ่งทางอย่างไร เช่นเดียวกับการเมือง ดังนั้นจึงไม่มีรายการไหนที่เฉพาะเจาะจงลงได้ว่าอันไหนสนใจมากที่สุด แต่ที่สำคัญที่สุดมันอยู่ที่ว่าถ้ามีเหตุการณ์หันหน้าเราจะกระโดดลงไปทันทีและน่าจะเป็นรายการสด เพราะทำให้คนดูมีส่วนร่วม "

(ไชยา ยิ้มวิไล, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2542)

ศิลปะการนำเสนอถือเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมรายการจดจำและให้การตอบรับรายการ เนื่องจากงานจัดรายการส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ศิลปะ แม้ว่าตัวผู้จัดรายการจะไม่ต้องเป็นผู้แสดงหรือนำเสนอในทางศิลปะเอง แต่ความที่ทำหน้าที่เป็นนักจัดรายการซึ่งเกี่ยวข้องกับงานที่ต้องแสดงออกหรือใช้ศิลปะในการนำเสนอ จำเป็นที่ผู้จัดรายการต้องมีพื้นฐานของความเป็นผู้แสดงออก (showmanship) ต้องกล้าที่จะแสดงออกในสิ่งที่ตนคิด เนื่องจากต้องทำงานกับคนอื่นอยู่เสมอ (show technique)

" คนจัดรายการหรือคนที่จะเป็นผู้ดำเนินรายการ สัมมนา อภิปรายในวิทยุ โทรทัศน์ อะไรก็แล้วแต่ ถ้าผู้ดำเนินรายการไม่มีความรู้เพียงพอ ไม่รู้ว่าจะไปตาม ไปหอรอกถามเขาอย่างไร ไปชี้แนะ หรือพูดหลุมพรางเขาได้อย่างไร ดังนั้นเราต้องมีความรู้ มีพื้นฐานตรงนั้นเสียก่อน...บุคลิก เสียง รูปร่างหน้าตาเป็นส่วนประกอบ จังหวะจะโคน ลีลาท่าทางในการพูด บางครั้งก็มี Acting เข้ามาด้วย เพื่อให้ดูมีลีล่าน่าชมเพราะว่าเวลาออกหน้าจอ หรือฟังเสียงวิทยุ ต้องนำชมมาติดตาม "

(ไชยา ยิ้มวิไล, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2542)

จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่นักสื่อสารมวลชนในรายการประเภทวิเคราะห์ข่าวในบทบาทของผู้จัดรายการและผู้ดำเนินรายการของดร.ไชยา นอกเหนือจากความเชี่ยวชาญในวิชาการที่มีอยู่เป็นพื้นฐานแล้ว ความกระตือรือร้นในการติดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกอย่างต่อเนื่อง การจับประเด็นที่อยู่ในความต้องการรับรู้ของประชาชน โดยมีคณะทำงานในการจัดทำรายการช่วยเสริมข้อมูลและเทคนิควิธีการนำเสนอ ช่วยให้รายการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ความแตกต่างประการหนึ่งของรายการวิเคราะห์ข่าวกับรายการทั่วไปก็คือ เนื้อหาที่เจาะลึกและมีประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้นข้อดีประการหนึ่งของการทำงานที่นักวิชาการเป็นผู้จัดรายการจึงสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ชมได้ว่า ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากการชมถูกต้องและเชื่อถือได้

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่วิเคราะห์ข่าวของ ดร.ไชยา คือ การนำความรู้และทฤษฎีทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์ที่ศึกษา ค้นคว้า วิจัย รวมถึงความสนใจพิเศษด้านเศรษฐกิจและสังคม มาวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวสารที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน นอกจากนี้ดร.ไชยามีประสบการณ์ในการทำงานประชาสัมพันธ์ให้กับสื่อของรัฐทำให้มีความสามารถและเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดข่าวสารผ่านสื่อมวลชน แต่เนื่องจากดร.ไชยาไม่มี

ความเชี่ยวชาญในขั้นตอนของการผลิตรายการ ดังนั้นคณะทำงานจึงมีบทบาทสำคัญในการทำให้รูปแบบรายการที่ ดร.ไชยาต้องการนำเสนอบรรลुरूตประสงค์ของรายการ ประการสุดท้ายการมีความเข้าใจในหลักการทำงานด้านข่าวจากประสบการณ์ทำงานร่วมกับฝ่ายข่าวของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 5 ทำให้ดร.ไชยาได้รับการยอมรับในการจัดรายการวิเคราะห์ข่าวโทรทัศน์

ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่จัดรายการวิเคราะห์ข่าว ของ ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล

จากการเข้ามาทำหน้าที่นักสื่อสารมวลชนอย่างเต็มตัวของดร.สมเกียรติ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำหน้าที่ผู้ดำเนินรายการและจัดรายการข่าวเป็นผลมาจากอิทธิพลความเชี่ยวชาญทางรัฐศาสตร์ และการเรียนเรื่องประชาธิปไตย ทฤษฎีรัฐศาสตร์ การสู้การกับความจริง การให้ความเห็นที่หลากหลายและเสรีภาพ ดังนั้นการนำเสนอข่าวของดร.สมเกียรติจึงมีความรอบด้าน มีซ้ายมีขวา มีบวกและลบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

“ ข่าวของเราต้องมีสมดุล มีความเป็นธรรมในเนื้อหา จึงเต็มไปด้วยเนื้อหาของข่าวสาร มีฝ่ายค้าน-รัฐบาลเพื่อให้ครอบคลุมสังคมทั้งหมด ก็ต้องมีข่าวของประชาชน รัฐบาล ฝ่ายค้าน ข่าวจึงมีการผสมมุมมองของสังคมต่างๆมีเรื่องของประเทศชาติ เนื้อหาจึงมีสมดุลทางประชาธิปไตยทางด้านรัฐศาสตร์ สังคมวิทยาอื่นๆ คนสูงคนต่ำในสังคม ในเชิงรสนชาติ เครียด เอาจริงเอาจัง สนุกสนาน มีข่าวบันเทิง นักร้อง บ้านเทิง หลากหลายดูแล้วสนุก แต่เวลาการเมืองก็มีปัญหาเสมอ แต่ก็สนุกไปใหญ่ที่นาร่องประชาธิปไตย...เป็นอิทธิพลซึมซับของนักรัฐศาสตร์ทั่วไป เพราะเวลาดูสื่อก็จะมองว่าทำไม่ไม่เป็นธรรมกับคนเหล่านี้ เป็นอัตโนมิติ เป็นอิทธิพลจากการศึกษาความรู้ของเราที่เรียนมาและสอนทางด้านรัฐศาสตร์ ”

(สมเกียรติ อ่อนวิมล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

เนื่องจากงานโทรทัศน์เป็นการขายภาพและเสียง ดังนั้นเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ถ้าจะทำให้เกิดความน่าสนใจ จำเป็นที่ผู้จัดรายการต้องความรู้เรื่องการผลิตรายการ(production)ในการผลิตรายการจึงเป็นเรื่องของการใช้ครีเอทีฟที่จะให้ภาพและเสียงเหล่านั้นเร้าใจ โดยไม่ให้ผู้ชมลืมหัดไม่ได้เพชเอาไว้ เพราะฉะนั้นคนทำงานโทรทัศน์จึงต้องสนใจเรื่องรูปแบบซึ่งมีสำคัญเท่ากับเนื้อหา เพราะหากไม่สนใจเนื้อหาและให้เนื้อหาต่อยกว่ารูปแบบการสื่อสารก็ไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควรจะเป็น นอกจากนี้เรื่องทีเลือกเพื่อจะสื่อต้องมีผลมากพอที่จะทำให้ผู้บริโภคจำ ข้อความเรื่องราวนำมาใช้ต้องเป็นประโยชน์ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

“ เพราะเราเป็นอดีตนักวิชาการ เราต้องสร้างอะไรให้กับสังคมบ้าง ตรงนี้ถ้าเราไม่ใช่ฝีมือในการถ่ายทำ ตัดต่อ นำเสนอ ก็ถือว่าเรารู้เราก็มาพูดอย่างเดียว พูดพร่ำๆ สวัสดิ์มันก็ไม่จำ อย่างนั้นอ่านหนังสือดีกว่า คุณก็ไปนั่งเขียนหนังสือมาให้ผมอ่าน มาพูดทำไมบนทีวี ”

(สมเกียรติ อ่อนวิมล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

จากกระบวนการเข้าสู่การเป็นผู้จัดรายการของดร.สมเกียรติที่กล่าวไว้ในบทที่แล้ว นอกจากการตัดสินใจลาออกจากการเป็นนักวิชาการเพื่อเข้ามาทำหน้าที่นักสื่อสารมวลชนอย่างเต็มตัวแล้ว ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานด้านข่าวก็คือ การเรียนรู้ในขั้นตอนของงานผลิตเพื่อนำมาประยุกต์ให้การนำเสนอข่าวมีความทันสมัย น่าสนใจ และแตกต่างจากรายงานข่าวทั่วไป ซึ่งการเรียนรู้ด้านผลิตรายการของดร.สมเกียรติได้มาจากการการศึกษาและปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอจากเหตุการณ์จริงมาประกอบการนำเสนอ ทำให้เนื้อหาของข่าวดูสมจริงทำให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนอยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ

“ ในงานการผลิตรายการ เช่นการ Mix Sound ศึกษาไปตามงานโดยอัตโนมัติ แม้ว่าผมจะไม่มีความรู้ ประสบการณ์เรื่องเครื่องมือเหล่านี้แต่ตอนที่ทำสารคดีเราก็บอกคนกำกับว่า ผมจะผสมเสียงตัดภาพ dissolve ขึ้นลงแบบนี้ ผมก็เริ่มเรียนรู้ว่าผมจะเอาอย่างไรเขาก็ทำให้ เวลาที่เขาไม่ว่างผมก็ลองทำเอง กล้องไม่ว่างผมก็ถ่ายเอง และพอมาทำงานข่าวก็เช่นเดียวกัน ผมเรียนมาจากฝ่ายกำกับรายการ รู้จักเข้าจังหวะ เสียงนกเสียงน้ำ เสียงปลากกระโดด เวลาปลากกระโดดน้ำจ๋อมแจ๋ม คนเอาอาหารไปให้ปลาเอาไมล์ไปจี้ ที่สำคัญมากๆ ที่เห็นการเปลี่ยนแปลง คือ ข่าวพระราชสำนัก ผมว่าไม่ผิดอะไรที่จะอ้างว่าว่าเป็นคนสั่งงานตั้งแต่แรก เสียงในหลวงใครได้ยินบ้าง เสียงราชินี เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินเวลาไปเยี่ยมชาวบ้านใครได้ยินบ้างว่าท่านพูดอะไร ไม่ใช่จดๆมาแล้วมาเขียน เวลาพระราชทานปริญญาบัตรมีพระราชดำรัสว่าอะไร เราก็สั่งลูกน้องไปว่าเตรียมไมล์ไปจ้อที่ลำโพงหรืออะไรที่หอประชุม เวลาที่ท่านเสด็จไปเยี่ยมชาวบ้านจี้ไปให้ใกล้ที่สุด เวลาที่ท่านจะตำข้าวบ้านหรือข้าราชการวิพาเอาไมล์ที่ไวต่อเสียงไป ต่อมาภายหลังเราก็จะมีข่าวราชสำนักที่มีเสียง พระเสโทมีเหตุใครจะกล้า Close up เข้าไปเลย เราก็จะเห็นภาพพระเสโท เสียงในหลวงชัดแจ้วว่าท่านพูดบัณฑิตว่าอย่างไร ทั้งหมดนี้เป็นงานเทคนิคเราเรียนรู้จักจากที่ อ.ส.ม.ท.เท่านั้นเอง เรียนรู้จกฝ่ายผลิตสารคดีความรู้นั้นมาใส่ที่ฝ่ายข่าว และอาศัยจินตนาการและความที่ดูทีวีมามากมายมาใส่ไว้ว่าต้องทำอะไรบ้าง ”

(สมเกียรติ อ่อนวิมล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

ในการจัดรายการของดร.สมเกียรติได้สร้างปรัชญาในการทำข่าว จนเป็นที่กล่าวถึงอย่างมากในช่วง 10 ปีที่แล้ว นอกจากรูปแบบของการนำเสนอที่มีความทันสมัยด้วยการนำกราฟิกเข้ามาช่วยในงานข่าวแล้ว รูปแบบ

ของเนื้อหาที่มีทั้งข่าวตามกระแสและสวนกระแส ทำให้วงการข่าวมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้ชัดจากวิธีการรายงานข่าวที่นิ่งอ่านเพียงคนเดียว เป็นการการนั่งอ่านข่าวดู มีการหยอกล้อและวิเคราะห์การเมืองในช่วงจบข่าว ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดร.สมเกียรติได้สร้างสรรค์ไว้ให้คนทำข่าวในยุคหลังได้เรียนรู้และเป็นแบบอย่างของการทำข่าวต่อมา

“ คนที่ดูภาพรวมก็จะจำได้ว่ารายการนี้ ที่หน้าตาเป็นแบบนี้ มีฉากแบบนี้ มีคุณภรรยาณิกา ขรรฆเกษร มีอาจารย์สมเกียรติ มีคุณวิหัทธ สุนทรวิเนตร พยากรณ์อากาศ มีคุณประภาอร่านข่าวกีฬา นั่งกันเป็นแถบ รุ่งเช้าก็โดนด่า คนทำหนังสือพิมพ์ก็เซียร์ รัฐบาลก็ด่า มีเรื่องทุกวัน คนก็จะจำได้ว่าข่าว 9 อ.ส.ม.ท. หรือข่าว ดร.สมเกียรติ มันอื้อฉาวคือมีแต่เรื่องใหม่ๆ เรามีอะไรกันก็ตามไปถ่าย บางทีก็มีถ่ายทอดสดเสียงทางโทรศัพท์ ซึ่งตอนนั้นยังไม่มี มีแต่ถ่ายทอดสดเสียงทางภาพ รายการแบบนี้มันทุกคืนเพราะจะมีข่าวผมทะเลาะกับรัฐบาล

ช่วงนั้นคิดว่ากระแสเต็มที่แล้ว ช่วงที่ดังมากๆ ประมาณ 2 ปีครึ่งเอง เรื่องที่เขียนถึงผมกับข่าว 9 ทั้งดีทั้งไม่ดี เหมือนกับเป็นนิยายที่เข้มข้นเรื่องหนึ่ง สนุกมาก แต่เมื่อมันสนุกอย่างรวดเร็ว แรงเร็ว ก็จบเร็ว แค่ 2 ปีครึ่ง 3 ปี ตอนนั้นก็เหลือแค่ความทรงจำที่ดี ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ครั้งแรกที่หัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายค้านได้ออกทีวี ได้สัมภาษณ์วิจารณ์ฝ่ายรัฐบาลอย่างเกรงใจ

ข่าวผมจะเป็นแบบดรามามาก เป็นข่าวที่มีความเพลิดเพลิน คือเป็นข่าวที่มีความสร้างสรรค์ เพราะหลักในการเลือกประเด็นของผม มี 2 กลุ่ม คือ ตามกระแส และ สวนกระแส

ข่าวตามกระแส เราจะรู้ว่าทุกวันนี้มีอะไรเกิดขึ้น เช่น รัฐบาลจะถูกอภิปรายเรื่อง เมล็ดพันธุ์ ,SDH แดงกันบ้าง ค้นพบกันบ้าง ก็ตามกระแสมีความคืบหน้าอย่างไรก็ว่ากันไป ให้มันเป็นสไตล์ของเราวิ่งไล่ตามมันไปจนกว่ามันจะตาย สอนให้ทุกคนรู้ว่า เมื่อมีข่าว 1 ชิ้น คิดอะไรแตกแยกไปได้

ข่าวสวนกระแส ไม่มีใครรู้เรื่องเลย ยกตัวอย่าง ไม่มีใครพูดเรื่องเบียดเบียน ไม่มีข่าวใดที่พูดเรื่องเบียดเบียนรุ่นนี้คุณไปทำข่าวได้ ตอนนั้นคนไทยฟังเพื่อแต่ไทน เบียดเบียนเข้า การขอมเบียดเบียน เด็กที่เก่งเบียดเบียน แม้กระทั่งไม่มีใครทำข่าวแนว ประชากรแวมลดไปแค่ไทน ...ไม่มีข่าวผ่านเป็นกรด กินไม่ได้ สมัยผมทำคอยไปกระทรวงสาธารณสุข อาจารย์คนไหนคนนี้ไปตรวจวัดก็ได้ข่าวหนึ่ง เพราะกินผลไม้แล้วมีกลิ่น ผมกินผลไม้แล้วมีพิษ นี่ยังคิดอยู่ถ้าเราทำข่าวผมจะเอาส้มตัวอย่างผลไม้สัก 10 ชนิดให้กรมอนามัยหรือกรมวิทยาศาสตร์พิสูจน์ ”

(สมเกียรติ อ่อนวิมล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2541)

ในการทำงานข่าวของดร.สมเกียรติ ปรัชญาที่สำคัญที่มีผลต่อภาพของการเป็นนักสื่อสารมวลชนก็คือ ภาพพจน์ของคนทำงานข่าว ที่ไม่ยอมรับเป็น Presenter ให้กับสินค้าใดๆ เนื่องจากคิดว่าเป็นการหลอกลวงประชา

ชนด้วยการเอาภาพของนักวิเคราะห์ข่าวไปชวนเชื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือในสินค้านั้นๆ โดยดร.สมเกียรติ ยอมรับว่าในช่วงที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในประเทศ ได้รับการเชิญให้ไปโฆษณาสินค้าด้วยค่าตอบแทนที่สูงถึง 6 หลัก แต่ด้วยความคิดที่ว่า คนทำงานข่าวไม่ใช่ นักการค้าจึงได้ปฏิเสธบทบาทนั้นไป รวมถึงการสร้างทัศนคติต่อคนที่ทำงานในคณะทำงานให้รู้จักรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะของคนทำงานข่าวด้วย

ความแตกต่างระหว่างนักวิชาการที่เข้ามาทำหน้าที่นักสื่อสารมวลชนในบทบาทของผู้จัดรายการและผู้ดำเนินรายการ กับนักวิชาการที่ลาออกจากการเป็นข้าราชการประจำ คือ การให้ความสำคัญในเรื่องของการผลิตรายการ และการทุ่มเทในงานสื่อมวลชนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้การสื่อสารกับมวลชนจำเป็นที่นักวิชาการต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมจากผลที่จะสะท้อนกลับมาจากคุณลักษณะเด่นของสื่อเองและเนื้อหาที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงที่ไม่ใช่การชี้นำความคิดเพียงด้านเดียวของนักวิชาการ

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีต่อการทำหน้าที่จัดรายการวิเคราะห์ข่าวของ ดร.สมเกียรติ คือ การนำความรู้และทฤษฎีทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์ที่ศึกษา ค้นคว้า วิจัย มาวิเคราะห์และนำเสนอสถานการณ์ข่าวสารที่เกิดขึ้นในโลก นอกจากนี้ความสนใจพิเศษในด้านงานผลิตรายการโทรทัศน์ทำให้ดร.สมเกียรติสามารถนำเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจมาประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอดข่าวสารผ่านสื่อมวลชน โดยมีคณะทำงานฝ่ายข่าวช่วยในด้านของภาพประกอบและข้อมูลในการจัดรายการ ประการสุดท้าย ดร.สมเกียรติมีความเข้าใจในหลักการทำงานด้านข่าวจากการศึกษารูปแบบรายการโทรทัศน์ของประเทศต่างๆ และการมีพื้นฐานของนักรัฐศาสตร์ที่สนใจด้านประชาธิปไตยทำให้ ดร.สมเกียรติให้ความสำคัญกับความเป็นกลางของข้อมูลข่าวสารอย่างมาก

บทสรุป

จากการวิจัยสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของนักวิชาการในรายการประเภทวิเคราะห์ข่าวโทรทัศน์ประกอบด้วย

1. ใช้ความรู้หรือทฤษฎีทางวิชาการที่ศึกษา ค้นคว้า วิจัย มาวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวสารของโลกในปัจจุบัน
2. มีความสามารถในการถ่ายทอดข่าวสารผ่านสื่อมวลชน
3. มีคณะทำงานช่วยผลิตรายการ
4. มีความเข้าใจในหลักการทำงานด้านข่าว